

Sınıf Öğretmenlerinin Müzelerin Değer Aktarmasına İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi ¹

Gürkan KUŞCUOĞLU ², Soner ALADAĞ ³

Öz

Müzeleri, içerisinde bir topluma ait önemli kültürel eserleri barındıran ve bu eserler sayesinde toplumların geçmişine ışık tutan birer yaygın eğitim kurumu olarak belirtebiliriz. Müzeler içerisinde bulunan eserlerle toplumları eğitime işlevini de yürütmektedirler. Müzeler bilişsel alanda olduğu kadar duyuşsal alanda da bilgi kaynaklarıdır. Ancak yapılan çalışmalarda müzelerin daha çok bilişsel alanda kazandırdıklarına ilişkin araştırmalar yapıldığı görülmüştür. Müzelerin duyuşsal alanda değer kazandırması bu çalışma kapsamında merak konusu olmuştur. Bu nedenle bu çalışmanın amacı sınıf öğretmenlerinin müzelerin değer aktarmadaki rolüne ilişkin görüşlerini belirleyerek incelemektir. Bu araştırma 2015 – 2016 eğitim öğretim yılında Aydın ili Efeler ilçesinde görev yapan 20 sınıf öğretmeni ile yürütülmüştür. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden olan olgubilim deseni kullanılmıştır. Araştırmada verilerin elde edilmesi amacıyla yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Çalışma grubunun belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden olan ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Çalışma grubuna alınan öğretmenlerde aranan ölçüt; daha önceden öğrencileriyle birlikte müze gezileri yapmaları olarak belirlenmiştir. Elde edilen verilerinin çözümlenmesinde içerik analizi yönteminden yararlanılmıştır. Yapılan bu araştırmanın sonucunda müzelerin çeşitli değerlerin aktarmasında önemli bir rol oynadığına; müzelerin değer aktarmasında müzenin türünün, müzelerde yapılan etkinliklerin, öğretmen, öğrenci ve aile faktörlerinin etkili olduğu; sınıf öğretmenleri müzelerde değer aktarmak amacıyla süreci planladıkları; müzelerde değer aktarımı sürecinde öğrenci, maddi durumlar ve müzelerin imkânlarından kaynaklı güçlükler yaşandığı; etkili bir şekilde sürecin sürdürülebilmesi için sınıf öğretmenlerinin etkinliklere, müzelere ve öğretim programlarına yönelik önerilerde buldukları sonuçlarına ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler

Sınıf öğretmeni
Müze
Değer
Sosyal bilgiler

Makale Hakkında

Gönderim Tarihi: 09.07.2018
Kabul Tarihi: 10.12.2018
E-Yayın Tarihi: 30.04.2019

Examining Classroom Teachers' Views Related to Value Transfer of Museums

Abstract

We can identify museums as the places hosting important cultural artifacts belonging to a society and due to these artifacts they can shed light on the past of

Keywords

Classroom teacher
Museum
Value

¹ Bu çalışma birinci yazar tarafından, ikinci yazar danışmanlığında hazırlanan yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

² Öğretmen, Milli Eğitim Bakanlığı, Türkiye, gurkankuscu_09@hotmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-9675-2869>

³ Doç. Dr., Adnan Menderes Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkiye, soneraladag@yahoo.com, <https://orcid.org/0000-0002-8665-785X>

the societies. They also carry out the function of educating the societies with the works in them. As well as being sources of information in cognitive field, the museums are sources of information in the affective field. However it was observed that the researches were mostly related to the cognitive fields acquisitions. It was a matter of curiosity for this study that through museums it can be gained value in the affective field. For this reason, the purpose of this study is to examine the class teachers' views on the role of the museums in value transfer. This research was carried out with 20 class teachers working in Efeler district of Aydın in 2015 - 2016 academic year. In the study, phenomenology, which is one of the qualitative research methods was used. Semi-structured interviews were conducted to obtain research data. Being one of the purpose sampling methods, the criterion sampling method was used in determining the study group. Having had trips with their students previously was taken as a criterion for the teachers who are taken in the study group. The content analysis method was used to analyze the obtained data. As a result of this research, it has been reached that museums play an important role in transferring various values; in the value transfer the type of museums, type of activities, the teachers, the students and the family factors are influential; class teachers plan the process to transfer value in the museums; in the process of value transfer in museums, students have difficulties due to the financial situation and opportunities of the museums, and class teachers offer proposals for activities, programs and teaching programs in order to be able to sustain the process in an effective manner.

Social studies

Article Info

Received: 07.09.2018

Accepted: 12.10.2018

Online Published: 04.30.2019

Giriş

Gün geçtikçe değişen ve gelişen dünyamızda bilgi sürekli bir artış içerisinde. Her gün yeni bir bilgi ortaya çıkmaktadır ve deyim yerindeyse bilgi çağını yaşadığımız bir gerçektir. Tabii bilgi çağını yaşarken bilgiyi edinme yolları da gün geçtikçe artmaktadır. Artık sadece okullarda değil okul dışında da öğretim yapılabilen her yerde bilgi kazandırılabilir. Okul dışı öğretimin yapılabileceği öğrenme ortamlarından biride müzelerdir (Şimşek ve Kaymakçı, 2015). Message'a (2006) göre müze, gündelik yaşamın kültür, sanat, politika vb. bileşenlerini kendi özgün diliyle sergileyen ve tartışan kamusal bir paylaşım alanıdır (Akt: Karadeniz ve Çıldır, 2014: 7). Yani müzeler kendine özgü olarak toplumu yansıtır. Müzeler toplumun dilinden, dininden, kültüründen ve değerlerinden izler taşır ve bunları ziyaretçilerine sunduğu eserler vasıtasıyla sergilerler. Günümüzde çağdaş müzelerin eğitim işlevi ve toplumsal işlevi öne çıkmıştır (Karadeniz ve Çıldır, 2014). Bu işlevlerinin öne çıkması müze eğitimi de ön plana çıkarmaktadır. Çünkü müze eğitimi bu işlevlerin sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi için temel bir eğitim olarak düşünülebilir.

Günümüzde öğrencilerin sadece bilişsel olarak değil, duyuşsal ve psikomotor alanda da gelişmesinin önemi fark edilmiştir. Bu kapsamda da öğretim programlarımızdaki kazanımları incelediğimizde tüm öğrenme alanlarına ait kazanımları görmek mümkündür. Ayrıca duyuşsal davranışlar eğitimde önemli bir yer tutmaktadır. Çünkü devlet vermiş olduğu eğitim faaliyetleriyle iyi vatandaşlar yetiştirmek istemektedir (Bacanlı, 2006). Hiç şüphesiz ki bir toplumu yüceltecek olan bireyler bilişsel bilgi donanımına sahip olduğu kadar duyuşsal bilgi donanımına da sahip olan kişiler olacaktır. Çünkü var olan bilgisini iyi yönde kullanmayan bireyin bilgisinin topluma bir faydası olmayacaktır. Bu durum da değerler eğitimi ön plana çıkarmaktadır.

Günümüzde değerler eğitimi, üzerinde çalışılmaya başlanan ve bir ihtiyaç olarak bakılan bir alandır. Değerler eğitimi en kısa şekilde tanımlamak istersek; değerleri öğretmek için açık bir girişim olarak nitelendirebiliriz (Keskin, 2015). Değerler eğitimi günümüzde öğretim programlarımızda kazandırılması istenen ve önemli bulunan bir alandır.

Müzeler ise toplumların maddi ve manevi kültür birikimlerinin sergilendiği mekânlardır. Bu mekânlarda sergilenen eserlerin toplumun geçmişine ışık tuttıkları, geçmişte yaşadıkları sevinçleri, hüznüleri yansıttıkları ve eski dönemlerdeki yani kültürünün özündeki günlük hayatı günümüze ulaştırmaya çalıştıkları için toplum için büyük önem taşımaktadırlar. Bu kapsamda da müzelerin bir toplumun değerlerini yansıttığını söylemek yanlış olmayacaktır. Öğretim programlarımızın iki önemli konusu olarak düşünebileceğimiz müze eğitimi ve değerler eğitimi bu çalışmanın ana unsurlarıdır.

Aktif bir öğrenme öğretme ortamı olan müzelerin ve müze eğitiminin değerler eğitimi üzerindeki etkileri ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Müzelerdeki nesnelere var olan bu değerler ziyaretçilerine bilinçli ya da bilinçsiz olarak aktarılmaktadır. Bu aktarımın nasıl ve ne şekilde gerçekleştiği bu araştırmanın problemi olmuştur. Bu kapsamda da bu çalışmanın amacı sınıf öğretmenlerinin müzelerin değer aktarmadaki rolüne ilişkin görüşlerinin incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda sınıf öğretmenlerinin görüşleri alınarak, müzelerde değer aktarım sürecinin nasıl gerçekleştiği hakkında derinlemesine bilgi edinilmesi amaçlanmıştır. Bu çalışmayla literatüre yeni bir bakış açısı kazandıracağı, ilgili alan çalışanlarına yeni fikirler vereceği ve öğretmenlerimize müzelerdeki değerler eğitimi konusunda rehberlik edeceği düşünülmektedir. Bu doğrultuda da yapılan araştırmada şu alt amaçlara cevap aranmıştır:

Sınıf Öğretmenlerine göre;

1. Müzeler hangi değerleri aktarmaktadır?
2. Müzelerin değer aktarmasında etkili olan faktörler nelerdir?
3. Değer kazandırmak için müze eğitimi uygulaması nasıl gerçekleştirilmektedir?
4. Müzelerde değer kazandırmada yaşanan güçlükler nelerdir?
5. Müzeler değer eğitiminde daha etkin nasıl kullanılabilir?

Yöntem

Bu çalışmanın amacı sınıf öğretmenlerinin müzelerin değer aktarmadaki rolüne ilişkin görüşlerinin incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda da derinlemesine betimlemelere, yorumlamalara ve aktörlerin bakış açısına ulaşabilmek amacıyla nitel bir araştırma yapılmıştır. Çalışmanın deseni olgubilim (fenomonoloji) olarak belirlenmiştir. Olgubilim deseni farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 78). Bu çalışmada bir olgu/fenomen olarak müzeler ele alınmıştır. Araştırma kapsamında sınıf öğretmenleri ile yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Yapılan görüşmeler ses kaydına alındıktan sonra yazıya geçirilmiştir. Elde edilen verilerin çözümlenmesinde içerik analizi kullanılmıştır.

Çalışma Grubu

Bu araştırma 2015 – 2016 eğitim öğretim yılında Aydın ili Efeler ilçesinde yürütülmüştür. Çalışma grubu amaçsal örnekleme yöntemlerinden olan ölçüt örnekleme yöntemi kullanılarak elde edilmiştir. Bu araştırmada ölçüt örnekleme almak amacıyla belirlenen ölçüt, sınıf öğretmenin daha önceden öğrencilerini müze gezisine götürmüş olması olarak belirlenmiştir. Ölçüt örnekleme yöntemiyle belirlenen öğretmenler içerisinde gönüllülük esasına göre görüşme talebinde bulunularak 20 sınıf öğretmeniyle görüşme yapılmıştır. Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerimizin hepsinde çeşitli üniversitelerden mezun olup, çeşitli devlet okullarında görev yapmaktadırlar. Ayrıca 7'si kadın, 13'ü erkek olan katılımcıların orta yaş ve üzeri öğretmenlerden oluştuğu görülmüştür.

Veri Toplama Aracı

Sınıf öğretmenlerinin müzelerin değer aktarmadaki rolüne ilişkin görüşlerinin incelenmesini amaçlayan bu çalışmanın verilerinin elde edilmesi amacıyla yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Görüşme insanların bakış açılarını deneyimlerini, duygularını ve algılarını ortaya koymada kullanılan, oldukça güçlü bir yöntemdir (Bogdan ve Biklen, 1992: Akt. Yıldırım ve Şimşek, 2005). Görüşme soruları yapılan alan araştırmaları ve alan uzmanlarının görüşleri alınarak hazırlanmış olup öncelikle 15 soru ile pilot uygulaması yapılmıştır. Pilot uygulama sonucunda gerekli düzenlemeler yapılarak 11 soruya indirilmiştir. Ayrıca soruların Türkçe dil ve anlam bütünlüğü açısından kontrolü de bir dil uzmanı aracılığıyla yapılmıştır.

Görüşmeler 2015 – 2016 eğitim öğretim yılının sonunda öğretmenlerin mesleki çalışmalarını yürüttüğü haziran ayı içerisinde yapılmıştır. Görüşmelerin tamamı nitel araştırmalar dersi alan araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir. Araştırma verilerinin toplamak amacıyla görüşmeler okul idaresinin tahsis ettiği, sessiz ve sakin bir ortamda yapılmıştır. Görüşmeler öncesinde katılımcılara kişisel bilgilerinin gizli kalacağı, elde edilen verilerinde sadece bilimsel amaçla kullanılacağı, görüşmenin amacı ve görüşme süreci konusunda bilgilendirme yapılmıştır. Ayrıca görüşme sırasında

verileri eksiksiz bir şekilde alabilmek amacıyla ses kaydı alınacağı belirtilerek gerekli izin katılımcılardan alınmıştır.

Görüşmeler ses kaydına alınırken araştırmacı da önemli noktalar da alan notları tutmuştur. Görüşmeler sırasında öğretmenlerin konu ile ilgili farklı deneyimlerini anlatmaları teşvik edilmiştir. Bu deneyimler araştırmanın sonuçlarının daha sağlıklı bir şekilde orta çıkmasına yardımcı olmuştur. Yapılan görüşmelerin 20 – 50 dakika arasında olduğu görülmüştür. Görüşmeler yapıldıktan sonra günlük 2’şer saatlik çalışmalarla 35 günde yapılan görüşmeler yazıya geçirilmiştir. Araştırmacı tutmuş olduğu alan notları ile görüşmelerin aynı doğrultuda olup olmadığını kontrol etmiştir.

Verilerin Analizi

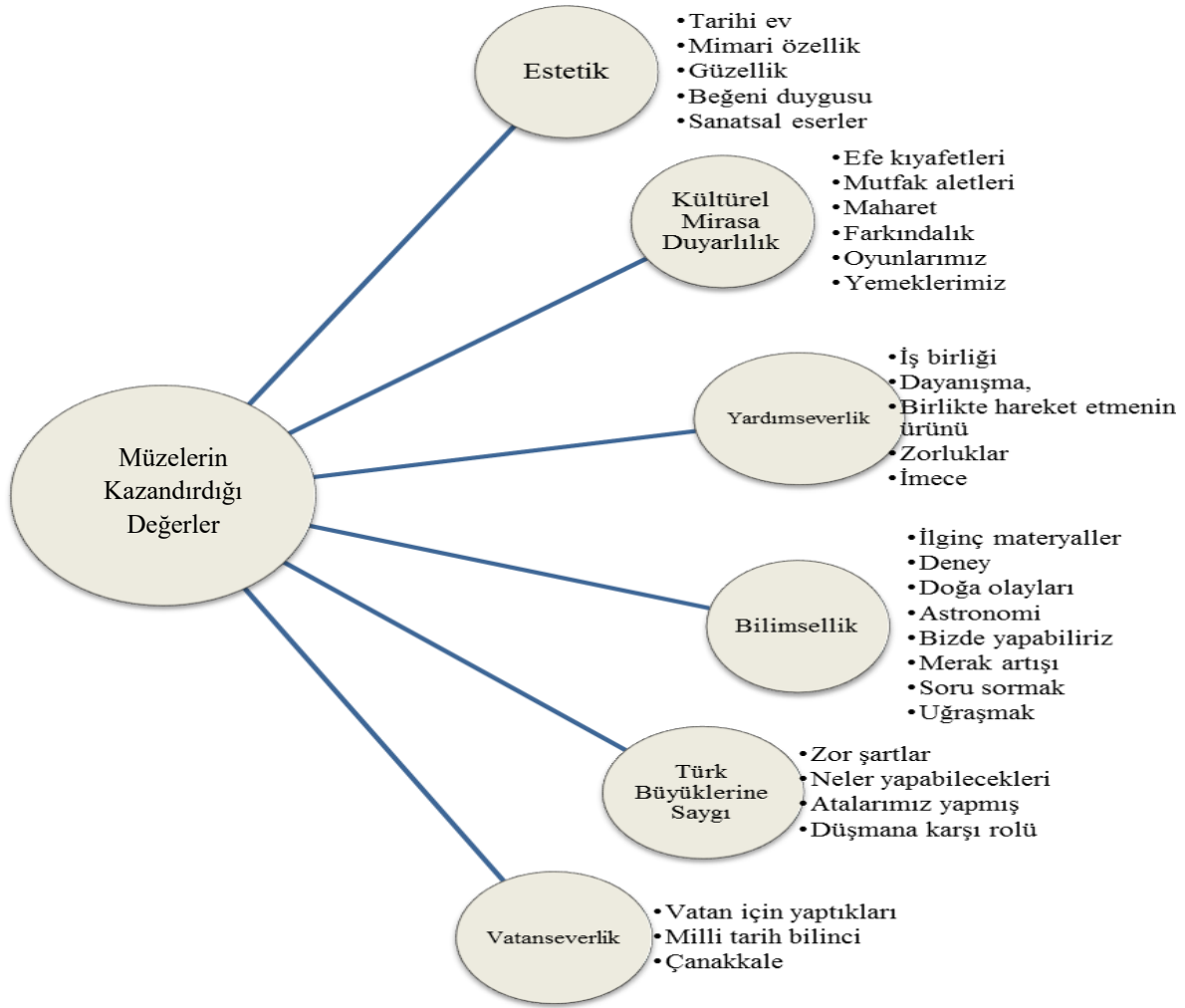
Olgubilim çalışmalarında verilerin analizi, yaşantıları ve bunların anlamlarını ortaya çıkarmaya yöneliktir. Bu kapsam da bu çalışmada yapılan görüşmeler yoluyla elde edilen verilerin çözümlenmesinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Görüşme verileri öncelikle yazıya geçirilmiş daha sonra ise her katılımcıya bir numara verilmiştir. Araştırmanın analizinde güvenilirliği sağlamak amacıyla araştırmacı ile birlikte başka bir araştırmacı daha aynı veri seti üzerinde bağımsız olarak kodlama yapmıştır. Kodlayıcılar arasında güvenilirlik analizi yapmak amacıyla Miles ve Huberman’ın (1994) Güvenirlik=[Görüş Birliği / (Görüş Birliği+ Görüş Ayrılığı)] x 100 formülünden hesaplanarak 0.79 olarak elde edilmiştir. Kodlama güvenilirliğinin en az %70 olması gerektiği düşünüldüğünde elde edilen değer kodlamanın güvenilir bir biçimde gerçekleştiğini göstermektedir. Daha sonra görüş birliğine varılan kodlara göre veriler tekrar okunmuştur. Elde edilen kodlar anlam bakımında benzerliklerine göre sınıflandırılarak tema ve alt temalar oluşturulmuştur. Elde edilen bulgu ve sonuçların açıklanmasında doğrudan alıntılar yapılarak desteklenmiş ve yorumlanmıştır.

Bulgular

Çalışmanın sonucunda elde edilen bulgular; tema, alt tema, kodlamalar ve örnek öğretmen görüşleri şeklinde aşağıda sunulmuştur.

1. Tema: Müzelerin Kazandırdığı Değerler

Bu bölümde sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre müzelerin hangi değerleri aktardığına ilişkin bulgular sunulmuştur. Bu temaya ilişkin alt tema ve kodlamalar Şekil 1’de sunulmuştur.

Şekil 1. Müzelerin kazandırdığı değerler

Müzelerin hangi değerleri kazandırdığına ilişkin olarak sınıf öğretmenlerinin görüşleri incelenmiştir. Yapılan kodlamaların mantıksal olarak gruplandırılıp analizi yapıldığında altı farklı değere işaret eden altı alt tema belirlenmiştir. Bu alt temalar “Estetik”, “Kültürel Mirasa Duyarlılık”, “Yardımseverlik”, “Bilimsellik”, Türk Büyüklerine Saygı” ve “Vatanseverlik” olarak belirlenmiştir.

Sınıf öğretmenlerinin müzelerin kazandırdığı değerlere ilişkin görüşlerine göre, 10 sınıf öğretmenin estetik değerine ilişkin görüş belirttiğine ulaşılmıştır. Çalışmaya katılan öğretmenlerden (Ö, 6) kodlu öğretmen “*Bir gün Selçuk’taki müzeye gittik. Orada heykeller var, bereket tanrıçası var, ondan sonra orda kraliçenin taktığı taçlar var orijinal. Onları gördüğünde kız çocukları daha fazla dikkat ettiler. Bunu gördüğünde çocuk gerçekten sanat açısından binlerce yıl önce çok fazla şeylerin yapıldığını çocuk fark edebiliyor. Yani oradaki eserlerde çocuk güzellik duygusunun farkına varıyor ben bunu gördüm. Orda birçok yorumlar yapılıyor ve bu beğeni yorumları çocukların ilgisi çekiyor ve çocuklar onların başında ayrılamıyor, öyle bir taç veya heykel gördüğünde...*” şeklinde görüşünü ifade etmiştir.

Sınıf öğretmenlerinin müzelerin kazandırdığı değerlere ilişkin görüşlerine göre, 13 sınıf öğretmenin kültürel mirasa duyarlılık değerine ilişkin görüş belirttiğine ulaşılmıştır. Çalışmaya katılan öğretmenlerden (Ö, 15) kodlu öğretmen “*Müze ve değerler bence iç içe bir kavramdır. Çünkü müzeler içerisinde barındırdıkları nesnelere bizim değerlerimize işaret etmektedir. Örneğin bir etnografya müzesinde veya Yörük Ali Efe Müzesinde bulunan yemek kazanı, mutfak aletleri, kullanılan kap kacaklar dönemin şartlarını anlamamız açısından bize yardım etmektedir. Ayrıca müzede bulunan efe*

kiyafetler veya başka giysiler dönemin kültürü hakkında bize bilgi vermektedir, ayrıca dönemin şartlarında yapılan savunmalara ait örnekler, atalarımızın bu toprakları kazanmasında neler çektiğini görmemizi sağlamaktadır. Görmüş olduğumuz bu durumların ne anlama geldiğini doğru bir şekilde öğrencilerimize verebilirsek, öğrencilerde bu eserlere karşı bir duyarlılık, bir saygı görülecektir. Mesela öğrenci o eserin değerini anlayıp onun zarar görmemesi için dokunmaması gerektiğini kendisi ifade edecektir.” şeklinde görüşünü ifade etmiştir.

Sınıf öğretmenlerinin müzelerin kazandırdığı değerlere ilişkin görüşlerine göre, 10 sınıf öğretmenin yardımseverlik değerine ilişkin görüş belirttiğine ulaşılmıştır. Çalışmaya katılan öğretmenlerden (Ö, 7) kodlu öğretmen “*Mesela müzede imece usulü yapılan işler anlatılıyordu. Bakın çocuklar eskiden köylüler, hatta maket köy vardı oraya götürmüştüm çocukları. Orda imecenin ne olduğunu sordu öğrencimin biri. İmecenin köyde bir insanın tarlada buğdayı var. Bütün komşular o gün o buğdaya gidip o gün onu hasat ediyorlar, ertesi günde başka bir komşunun bir ihtiyacı varsa onu da hep birlikte el birliğiyle yapıyorlar dedim. Sonra çocuklar dedim bir kişi bu tarlayı 10 günde yapar ama köylü toplanır yaparsa 1 günde hatta 1 saatte yapar işte imece budur dedim. Ne kadar güzelmiş öğretmenim dediler hep birlikte aynı anda hem eğlenirler hem konuşurlar hem de iş yaparlar, işte imecenin gerçek amacı budur dedim yani böylece yardımseverliği çocuklarımıza kazandırmış olduğumu düşünüyorum.”* şeklinde görüşünü belirtmiştir.

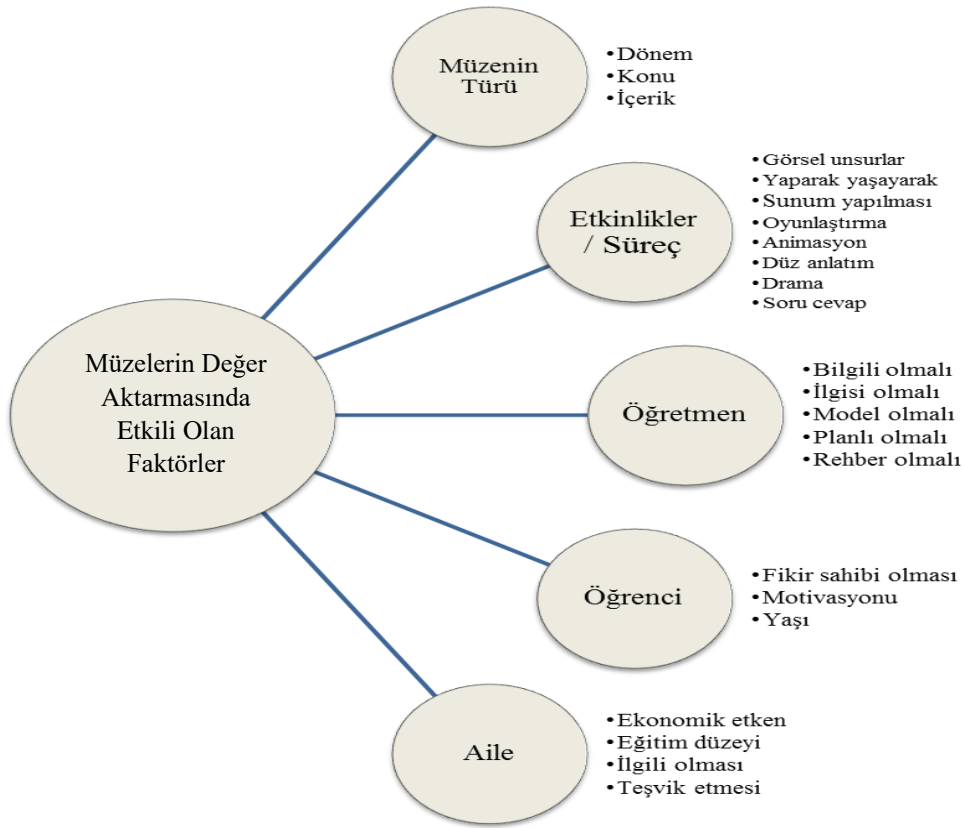
Sınıf öğretmenlerinin müzelerin kazandırdığı değerlere ilişkin görüşlerine göre, 9 sınıf öğretmenin bilimsellik değerine ilişkin görüş belirttiğine ulaşılmıştır. Çalışmaya katılan öğretmenlerden (Ö, 14) kodlu öğretmen “*Bilim müzesine de gitmiştik bu yıl. Bilim müzesinde her şeye merakla bakıyorlardı. Öğrencilerin bilimsellik anlamında katkı sağladığını gördüm ve öğrencilerden şöyle dönütler aldık: Bizde yapabiliriz ne var ki bunda, çizgi film yapmak çok kolaymış aslında diyorlardı. Gelince çizgi film yapmak için kâğıtları kendileri hemen hazırlamışlardı. Kendilerince bir şeyler yapmak için, kendi çizgi filmlerini yapmak için uğraşmışlardı. Dediğim gibi farkındalık oluşturmak, fark edilmeyen öğrencilerde çıkarılması gereken farklı yetenekler öğrenciler farklı yerlere gittiğinde çocukların o yeteneklerini keşfetmemizi sağlıyor, Bu müze gezileri özellikle. Müze çeşitleri de çok fazla, bilim müzesinde çok güzeldi ve bilimsellik değeri açısından çok verim alarak geri dönmüştük oradan. Öğrenciler her şeyi merak etmişti ve bizim seviyemize uygun olmayan birkaç materyalde vardı gidip gelip onu soruyorlardı. Hani merak ediyorlar bilim adamlarıyla ilgili bu kimmiş, neler yapmış diye çok güzel bir merak uyanıyor.”* şeklinde görüşünü belirtmiştir.

Sınıf öğretmenlerinin müzelerin kazandırdığı değerlere ilişkin görüşlerine göre, 9 sınıf öğretmenin Türk büyüklerine saygı değerine ilişkin görüş belirttiğine ulaşılmıştır. Çalışmaya katılan öğretmenlerden (Ö, 15) kodlu öğretmen “*Öğrencilerimizi bir kurtuluş savaşı müzesine, etnografya müzesine veya yerel müzelerimizden bir kahramanın müzesine götürdüğümüzde, öğrenciler milli kahramanlarımızın yaptıklarının eserler vasıtasıyla anlatılması, savaşlarda yaşadıkları hikâyelerin ve bunlara ait belgelerin müzelerde sergilenip görülmesi öğrencilerin gözünde o kişi veya kişilerin saygınlığını artırdığını gözlemledim, örneğin bir Yörük Ali Efe müzesinde öğrenciler bunları bizzat gördüler ve Yörük Ali'nin neler yaptığını müzede öğrenince onların gözünde büyük bir yeri oldu. Hepside heykelinin önünde tek başına fotoğraf çektirmek istemişti.”* şeklinde görüşünü belirtmiştir.

Sınıf öğretmenlerinin müzelerin kazandırdığı değerlere ilişkin görüşlerine göre, 10 sınıf öğretmenin vatanseverlik değerine ilişkin görüş belirttiğine ulaşılmıştır. Çalışmaya katılan öğretmenlerden (Ö, 14) kodlu öğretmen “*Çanakkale müzesine çok hevesle öğrencilerimizle gitmiştik çok güzeldi. Ben dahi yeni bilgiler öğrenmişim Çanakkale savaşları hakkında. Onlarda bir farkındalık zaten vardı ama daha bir milli duyguları, vatan sevgileri kabarmış bir şekilde geri dönmüşlerdi. Neler yapabileceklerini, zor şartlarda neler yapılabileceklerini hem bire bir okudular hem videolardan ve görsellerden gördüler. Çanakkale müzesini gördüğümüzde sınıfa gelip ağlayanlar olmuştu. Öğretmenim neler yapmışlar neler olmuş falan deyip, zaten var olan milli bilincin daha da artığını gördüm. Güzel dönütler almıştık.”* şeklinde görüşünü belirtmiştir.

2. Tema: Müzelerin Değer Aktarmasında Etkili Olan Faktörler

Bu bölümde müzelerin değer aktarmasında etkili olan faktörlere yönelik sınıf öğretmenlerinin görüşlerinden ulaşılan bulgular sunulmuştur. Bu temaya ilişkin alt tema ve kodlamalar Şekil 2'de sunulmuştur.

Şekil 2. Müzelerin değer aktarmasında etkili olan faktörler

Şekil 2’deki verilere göre müzelerin değer aktarmasında etkili olan faktörlere ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşleri beş alt tema etrafında toplanmıştır. Bu alt temalar “Müzenin Türü”, “Etkinlikler”, “Öğretmen”, “Öğrenci” ve “Aile” olarak belirlenmiştir.

Sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre, 16 sınıf öğretmenin müzelerin türünün aktardığı değeri etkilediğine yönelik görüş belirttiğine ulaşılmıştır. Çalışmaya katılan öğretmenlerden (Ö, 13) kodlu öğretmen “*Mesela kendi kültürünle ilgili etnografya müzesi o yörede yaşayan insanların kültürel değerlerini yansıtır. Giysisini, kullandığı kap kaçak veya folklorik değerlerini etnografya müzesi yansıtırken, arkeoloji müzesi oradan çıkan belki çocuğun kendi atası değildir ama yaşadığı memleketin değerlerini anlatır.*” şeklinde görüşünü belirtirken, (Ö, 10) kodlu öğretmen ise “*Arkeoloji müzeleri Geçmişteki insanları saygıyı, güzellik duygusunu yansıtırken bize. Bilim müzeleri çocukların bilimsel yönden gelişmesini, bilimsel düşünebilmesini sağlayabilir.*” şeklinde görüşünü belirtmiştir.

Sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre, 16 sınıf öğretmenin müzelerin değer aktarmasında müzelerde yapılan etkinliklerin etkili olduğuna yönelik görüş belirttiğine ulaşılmıştır. Çalışmaya katılan öğretmenlerden (Ö, 15) kodlu öğretmen “*Müzelerde sadece düz anlatımların yapılması öğrencileri sıkan bir durumdur. Ama rehber ya da öğretmen öğrencilere ilginç sorular sorarak süreçte onları aktif tutarsa, ya da müzede yapılan bir gösteri olursa, drama yaptırılırsa, bu uygulama çalışmalarını öğrencilerin değerleri daha iyi kavramalarına, yapılan bir dekorun ya da giyilen bir elbisenin ne anlam ifade ettiğine çocuklar iyi algılayıp açıklayabilmektedirler.*” şeklinde görüşünü belirtmiştir.

Sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre, 15 sınıf öğretmenin müzelerin değer aktarmasında öğretmenin önemli bir rol oynadığına yönelik görüş belirttiğine ulaşılmıştır. Çalışmaya katılan öğretmenlerden (Ö, 7) kodlu öğretmen “*Öğretmenin merakı, ilgisi varsa bunu öğrencilerine aşıyor. Küçük çocuklarda zaten öğretmeni örnek alıyor yaşamında ve davranışlarında. Öğretmen zaten onu oraya götürüyorsa o öğretmenin zaten bir alt yapısı vardır. Bilgisi vardır. Bu önemin farkındadır ve çocuklara bunu iletmiştir.*” şeklinde görüşünü belirtirken, (Ö, 1) kodlu öğretmen de “*Öğretmen bir şeyi severek yaparsa öğrencilere daha güzel aktarır. Rastgele bilinçsizce gidersen bir şeye yaramaz.*”

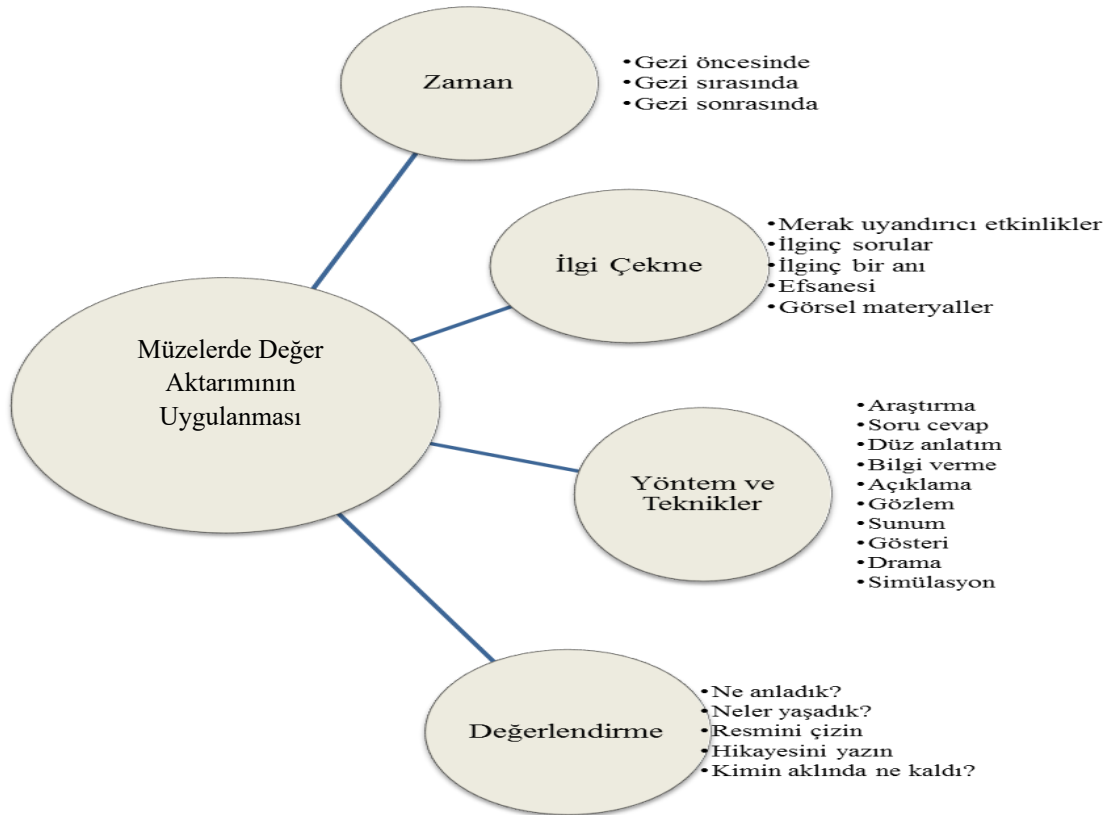
Yaptım oldu olmayacak. Önce bir ön araştırma olacak, niçin gidecek çocuklar orda bir ön araştırma olacak, öğretmen sevecek bide, gezmiş olmak için gezdirmemeli, çocuklara anlatmalı, çocuklara orası hakkında bir ilgi sağlayarak gitmelerini sağlamalı.” şeklinde görüş belirtmiştir.

Sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre, 15 sınıf öğretmenin, öğrencilerin değer aktarmayı etkilediğine yönelik görüş belirttiklerine ulaşılmıştır. Çalışmaya katılan öğretmenlerden (Ö, 15) kodlu öğretmen “*Müze gezileri ve yapılan uygulamalarda öğrencinin ilgili ve istekli olması, oradaki eserlere bakışı açısından ayrı bir önem noktasıdır. Öğrenci müzede eserlere ve uygulamalara ilgi ile izler ve istekle katılırsa, dikkatini rehberlik edene, yapılan çalışmaya verirse öğrencinin müzeden faydası maksimum olacağını düşünüyorum.*” şeklinde görüşünü belirtirken, (Ö, 5) kodlu öğretmen ise “*Çocukları öncelikle hazırlamak gerekiyor. Neden? Çünkü çocuk yaşı ve konumu gereği oradaki tarihi dokuyu anlamaya hazır olmayabiliyor. Dolayısıyla öncesinde iyi bir motivasyonla, iyi bir soru cevap tekniğiyle çocuğun anlayabileceği şekilde motive etmek iyi olur yani*” şeklinde görüşünü ifade etmiştir.

Sınıf öğretmenleri müzelerin değer aktarmasında etkili olan faktörlere ilişkin görüşlerine göre, 14 sınıf öğretmenin ailenin değer aktarmayı etkilediğine yönelik görüş belirttiklerine ulaşılmıştır. Çalışmaya katılan öğretmenlerden (Ö, 7) kodlu öğretmen “*Ailede anne baba müzenin ne olduğunu bilmiyorsa ve hiç müzeye gitmediyse, gitmek gibi bir merakı, ilgisi veya hayatında müzeye bir zaman dilimi yoksa çocuğuna onunla ilgili bir şey verebilir mi veremez. Ailede çok önemlidir. Eğitim Allah vergisi bir zekâ, ilgili bir anne baba ve iyi bir öğretmenle birleşir. Bunlardan biri eksik olduğu zaman eğitimi ne kadar istesiniz de tamamlayamazsınız. Onun için ailede çok önemli ailede böyle bir bilinç varsa çocuk zaten bir sıfır önde geliyor. Birde öğretmende böyle bir yetenek varsa ailede ilgiliyse bitti iş zaten.*” şeklinde görüşünü ifade etmiştir.

3. Tema: Müzelerde Değer Aktarımının Uygulanması

Bu bölümde müzelerde değer aktarmak amacıyla sınıf öğretmenlerinin yapmış olduğu etkinliklere yönelik bulgular sunulmuştur. Bu temaya ilişkin alt tema ve kodlamalar Şekil 3’te sunulmuştur.

Şekil 3. Müzelerde değer aktarımının uygulanması

Şekil 3’te sınıf öğretmenlerinin değer kazandırmak için müze eğitimi uygulamasını nasıl gerçekleştirdiklerine yönelik elde edilen bulgular sunulmuştur. Elde edilen verilere göre bu tema dört alt tema etrafında toplanmıştır. Bu alt temalar “Zaman”, “İlgi Çekme”, “Yöntem ve Teknikler” ve “Değerlendirme” olarak belirlenmiştir.

Sınıf öğretmenlerinin görüşleri incelendiğinde, 15 sınıf öğretmenin değer kazandırmak amacıyla yaptığı etkinlikleri zaman açısından planladığına yönelik görüş belirttiğine ulaşılmıştır. Çalışmaya katılan öğretmenlerden (Ö, 9) “*Öncelikle müze hakkında bilgi edinmek için zaten sitelerde var, oralandaki video şeklindeki geziler var onlardan izletirim. Çocuklar öncelikle o müze hakkında bilgi sahibi olur ve ne gezeceğini, ne göreceğini çocuklar bilirler. Hatta o gideceğimiz yerde ilginç bir anı varsa çocukların dikkatini çekebileceği, enteresan ilginç birazda hani mistik şeyler varsa onlardan anlatıp çocukları güdülerim. Gezi sırasında mümkünse ve gezeceğimiz yerin amacına göre de değişir bu canlandırma yapabiliyoruz. Ya da bir astronomi müzesi ise simülasyonlar kullanılmaya çalışılmalı bunlar daha fazla etkili olur. Gezi sonrasında orda yaptıklarımız hakkında soru cevap yöntemiyle onları anlatıp paylaşımlarını istiyorum.*” şeklinde görüşünü belirtmiştir.

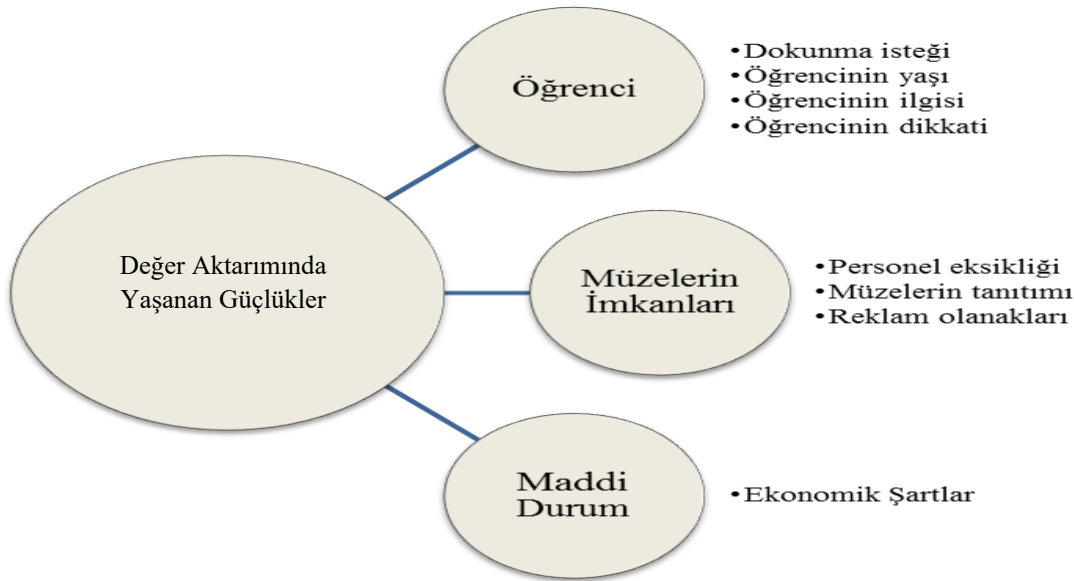
Sınıf öğretmenlerinin görüşleri incelendiğinde, 16 sınıf öğretmenin değer kazandırmak amacıyla yaptığı etkinlikleri ilgi çekme açısından planladığına yönelik görüş belirttiğine ulaşılmıştır. Çalışmaya katılan öğretmenlerden (Ö, 3) kodlu öğretmen “*Görsellerden yararlanarak orayla ilgili işte resimler varsa gösteriyoruz. Bazılarının efsanesi falan oluyor onlardan bahsediyoruz. Manisa da görev yaparken ağlayan kaya vardı onun efsanesini çocuklara anlatmıştık. Çocuklar o taşta bakarken daha farklı bir boyutta bakmışlardı. Efsanesi de herhalde hep kafalarında kalmıştır. Ben gittiğimde hep aklıma o hikâye gelir.*” şeklinde görüşünü belirtmiştir.

Sınıf öğretmenlerinin görüşleri incelendiğinde, hepsinin de değer kazandırmak amacıyla yaptığı etkinliklerde çeşitli yöntem ve teknikler kullandıklarına yönelik görüş belirttiklerine ulaşılmıştır. Çalışmaya katılan öğretmenlerden (Ö, 14) kodlu öğretmen “*Öğrencilerle gezerken öncelikle o materyallerle ilgili bilgiler veriliyor. Ondan sonrada onlarla ilgili bazen drama yaptırıyorlar. Bazen oyunlar oynatıyorlar dışarıda bahçede, onlar için özel oyunlar hazırlanmış oluyor. Onlara oyunlar oynatıyorlar. Mesela drama çok yararlı oldu, çok kolay öğrendiler. Çünkü işin içindelerdi bire bir. Hani biri ağaç oldu, biri bulut oldu, biri toprak oldu. Çok etkili olmuştu. Sonrasında da gelir gelmez öncelikle notlara bakıyoruz. Kimler nasıl notlar tutmuş, kim bizimle ne paylaşmak ister, kim ne öğrenmiş beraber konuşalım, tartışalım gibilerinden soru cevap yaparak o konuyu işlemeye çalışıyoruz.*” şeklinde görüşünü belirtmiştir.

Sınıf öğretmenlerinin görüşleri incelendiğinde, 18 sınıf öğretmenin değer kazandırmak amacıyla yaptığı etkinliklerden sonra değerlendirmeye yönelik etkinlikler yaptıklarına ilişkin görüş belirttiğine ulaşılmıştır. Çalışmaya katılan öğretmenlerden (Ö, 9) kodlu öğretmen “*Gezi sonrasında orda yaptıklarımız hakkında soru cevap yöntemiyle gördüklerini anlatıp paylaşımlarını istiyorum. İlginç bulduğu detayları söylemelerini istiyoruz. Öğrencilerin bilgi ve değerleri kazanıp kazanmadığını soru cevap yöntemiyle, gezip gördüğü yer hakkında bir resim çalışması yapması isteyerek ya da orası hakkında düşündükleri öğrendikleri konusunda hikâye yazması istenilerek öğrencinin hangi zekâ türüne göre hangi zekâ türü baskınsa o yönüyle kendini ifade ederek kazandığı bilgi ve değerleri yansıtmasını bekliyoruz.*” şeklinde görüşünü belirtmiştir.

4. Tema: Değer Aktarımında Yaşanan Güçlükler

Bu bölümde sınıf öğretmenlerinin müzelerde değer kazandırmada yaşadıkları güçlüklerle ilişkin bulgular sunulmuştur. Bu temaya ait alt tema ve kodlamalar Şekil 4’te sunulmuştur.

Şekil 4. Değer aktarımında yaşanan güçlükler

Şekil 4'deki verilere göre müzelerde değer aktarmada yaşanan güçlüklerle ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşleri üç alt tema etrafında toplanmıştır. Bu alt temalar “Öğrenci”, “Maddi Durum” ve “Müzelerin İmkânları” olarak belirlenmiştir.

Sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre, 11 sınıf öğretmenin öğrencilerin dokunma isteği, yaşı, ilgisi ve dikkati gibi özelliklerinin değer aktarırken güçlük yaşattığına yönelik görüş belirttiğine ulaşılmıştır. Çalışmaya katılan öğretmenlerden (Ö, 12) kodlu öğretmen “Çocuğa bazı şeyleri anlatamıyoruz. Küçük oldukları için gülüşmeler oluyor. Heykellerin özellikle antik çağ’dan kalan heykellerin ayrıntılı insan vücudu özelliklerinin gösterilmesi bizim kazandıracığımız edep hayâ noktasında çocukları ikileme düşürüyor. Bu da gülüşmelere neden oluyor ve çocuklar anlam veremiyor. Bu sıkıntılar oluyor böyle olunca da gezilecek yerlerin yaş olarak da planlanması önem kazanıyor. Şimdi bizim 1, 2, 3. sınıflarda karşıdaki cinsin ne olduğunu anlama ve merak da söz konusu oluyor ve yeni yeni şeylerde duyup öğreniyorlar, bunlar neler olduğunu da orada heykeli görüp çocuk kafasındaki şeylerle orda neler düşündü ve bunların da toplum olarak konuşulmasının toplum olarak iyi olmadığını iyi kötü bu yaşında öğrendiği için, bakıyor o konuda sıkıntı yaşıyorum ben. Çocuklara gerek anlatma gerekte soruların çocukların nasıl cevap verilmesi konusunda ikileme düşülmesi bir söz konusu. Biraz yaş olarak o heykeller o yaşa göre olmaya biliyor. Bunun haricinde çocuklarda dokunma hissi ve içine girip oynama hissi çok oluyor. Muhakkak elleme, temas etme sıkıntısı olduğu için onun kontrolünde sıkıntı yaşıyoruz. Zarar verecek diye de korkuyoruz bazı şeyleri dokunulmaması gerekiyor.” şeklinde görüşünü belirtmiştir.

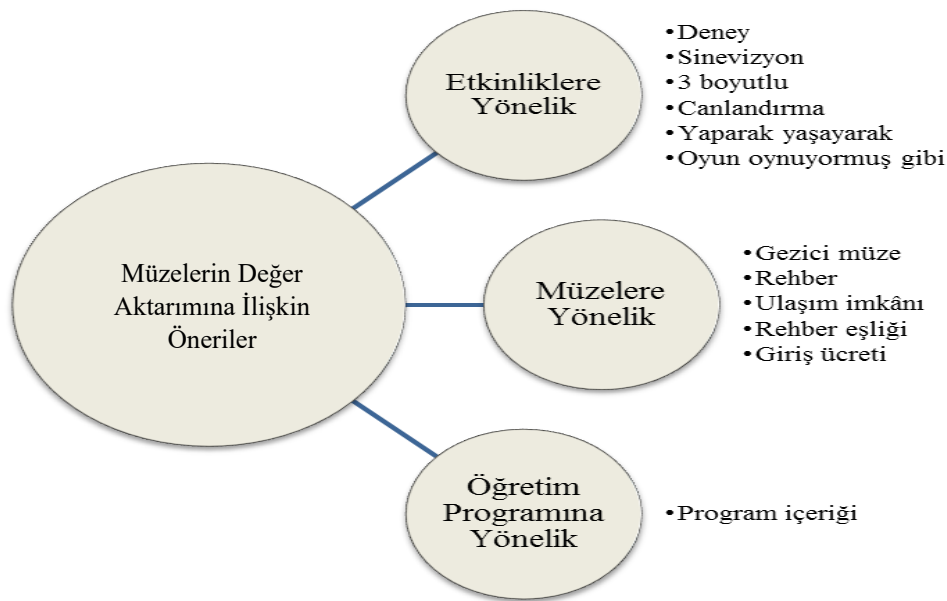
Sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre, 8 sınıf öğretmenin maddi durumların müzelerde değer aktarmada güçlük yaşattığına yönelik görüş belirttiğine ulaşılmıştır. Çalışmaya katılan öğretmenlerden (Ö, 15) kodlu öğretmen “Öğrencilerimizi müzelere götürebilmemiz için yakın müzelere kontrollü bir şekilde yürüyerek gidebiliyoruz ama uzak olduğunda belli bir maliyet harcayarak oralara gidebiliyoruz, bazen bu miktarları ödeyemeyecek öğrencilerimizde oluyor tabi bunları biz kendi aramızda halletmeye çalışıyoruz. Bunun yanında mesela müze olarak Çanakkale’ye gidebilmemiz için, Ankara’ya gidebilmemiz daha büyük miktarlar gerekebiliyor bu sefer öğrencilerimizin hepsi gidemeyebiliyor” şeklinde görüşünü belirtmiştir.

Sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre, 12 sınıf öğretmenin müzelerin imkânlarının değer aktarmada güçlük yaşattığına yönelik görüş belirttiğine ulaşılmıştır. Çalışmaya katılan öğretmenlerden (Ö, 4) kodlu öğretmen “Müzelerde genellikle yalnız kalıyoruz, çoğunlukla bir görevli olmuyor. Biz kendi başımıza gördüğümüz tarihi eserleri veya oradaki açıklamalara göre veya çocuklar işte

açıklamalara bakın gelin okuyun, sadece bakıp geçmeyin diyoruz. Müzeye gelen her sınıfa bir görevli tahsis edilemiyor böyle olunca müzeyi anlamak noktasında ve değerler edinimi noktasında sıkıntılar yaşıyoruz. Çünkü bizler onlar kadar bilgi sahibi olamayız.” şeklinde görüşünü belirtirken, (Ö, 7) kodlu öğretmen de “Her zaman müzedeki değişiklikleri takip edemiyoruz. Kaçırabiliyoruz. Oradan bir ileti gelmediği için haberdar olmadığımız güzel şeyler olabiliyor. Onlardan haberdar olursak fırsat bulup müzelerimizi daha da fazla ziyaret etme imkânı bulmaya çalışacaktır birçok öğretmen. Mesela ben fırsat buldukça müzelerde çalışan tanıdıklarımla telefonlaşıyorum. Değişik konulu müze sergisi var ise hemen onun vasıtasıyla bilgileniyorum ve o fırsatı kaçırmıyorum. Ama bunu müzeler genel bir reklam veya afiş ile duyurusunu yapması gerektiğini düşünüyorum, böylece herkesin o eserlere ulaşmasını sağlayabilirler.” şeklinde görüşünü belirtmiştir.

5. Tema: Müzelerin Değer Aktarımına İlişkin Öneriler

Bu bölümde sınıf öğretmenlerinin müzelerin değer aktarmada daha etkin nasıl kullanılabilmesine yönelik görüşlerine ait bulgular sunulmuştur. Bu temaya ilişkin alt tema ve kodlamalar Şekil 5’te sunulmuştur.

Şekil 5. Müzelerin değer aktarımına ilişkin öneriler

Şekil 5’teki verilere göre müzelerin değer aktarmada daha etkin nasıl kullanılabilmesine ilişkin öneriler sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre üç alt tema etrafında toplanmıştır. Bu alt temalar “Etkinliklere Yönelik”, “Müzelere Yönelik” ve “Öğretim Programına Yönelik” olarak belirlenmiştir.

Sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre, 12 sınıf öğretmenin yapılan etkinliklere yönelik öneriler de bulunduğu ulaşılmıştır. Çalışmaya katılan öğretmenlerden (Ö, 9) kodlu öğretmen “İlkokuldaki çocukların yaparak yaşayarak ve dokunarak öğrenmesi gerekir. Müzedeki sergilenen materyalin gerekirse bir kopyasının gelen çocukların görüp dokunması için bulundurulabilir. Çünkü çocuk ona dokunmadan pek fazla benimseyemiyor, esere dokunması algılaması için daha iyi oluyor.” şeklinde görüşünü belirtirken, (Ö, 3) kodlu öğretmen “Belki bazı müzelerde sinevizyon gösterisi gibi şeyler olabilir. Mesela ufak tefek deneyler yapılabilir. Yurt dışında gittiğim bir müzede uçaklar ve uzay araçlarıyla ilgiliydi. Orda mesela ufak ufak deney odaları vardı. Orada mesela çocuklara deneyler yapıyorlardı çok değişik gelmişti bana. Çocukların sürekli deney yapabileceği odacıklar vardı düz koridorun etrafında. Çocukların dikkatini çekebilecek bilimsel deneyler ve arada da sahne gibi bir yerde eserleri anlatan sinevizyonlar vardı. Bu şekilde olsa daha dikkat çekici olabilir.” şeklinde görüşünü belirtmiştir.

Sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre, 14 sınıf öğretmenin müzelere ve sahip olduğu özelliklerine yönelik öneriler belirttiğine ulaşılmıştır. Çalışmaya katılan öğretmenlerden (Ö, 6) kodlu öğretmen “İçinde bu değerleri anlatacak insanlar olmalı. Bu kişilerde her ilkokula ayrı, liseye ayrı, halka ayrı rehberler olmalı. Şimdi burada mermerde yazılar oluyor ama çocuklar bakıp geçiyor ama

onun ne olduğunu çocuğun seviyesinde anlatabilecek kişiler olsa çocuk gittiğini anlar. Diğer gibi çocuk bakıp geçiyor.” şeklinde görüşünü belirtirken, (Ö, 12) kodlu öğretmen “Gezici müzeler yapılabilir. Bunlarda özünü verebilecek taklidi kullanmak şartıyla olabilir. Köy okullarında dahi taklidini olsun götürülebilmeli, çünkü bu tarihi eser yolda başına bir şey gelebilir. Kaza olabilir. Taklidinin de çocuğa fayda sağlayabileceğinin düşünüyorum. Bizler karşıda gördüğümüz biblonun orijinal mi yoksa sahte mi olduğunu bilemiyoruz. Bize o ruhu veriyorsa orijinal olduğunu düşünürüz. Bizde gezici müzelerle o ruhu köylerdeki okullara da götürülmesi taraftarıyım. Bu konuda yakın tarihimizden de tutun, illaki arkeoloji olması şart değil. Bir Çanakkale müzesinin, Atatürk müzesinin okullara gezerek daha çok öğrenciye ulaşması sağlanabilir. Çünkü herkesi müzeye götüremezsin ama bu şekilde müzeyi onlara götürebilirsin” şeklinde görüşünü belirtmiştir.

Sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre, 7 sınıf öğretmeninin öğretim programlarına yönelik öneriler belirttiğine ulaşılmıştır. Çalışmaya katılan öğretmenlerden (Ö, 15) kodlu öğretmen “*Öğretim programlarımızda konu kazanımlarımıza ve ayrıca değerlere uygun müze önerileri ve bu müzelerde yapılacak etkinlik örneklerine yer verilmelidir.*” şeklinde görüşünü belirtirken, (Ö, 13) kodlu öğretmen “*Bence aslında biz öğretmenler tarafından planlanmamalı bu çalışmalar. Eğitimin içerisine müfredat olarak girmeli. Müzeler haftası sadece müzeler haftası olarak geçmemeli. O hafta içerisinde bütün okullar bütün çocuklara müze zorunlu olmalı. Öğretmen matematikte öğreteceğim, Türkçede öğreteceğim diye uğraşmamalı. Okullarda değerler eğitimi programları var aylık. Her ay değeri yansıtan bir müze ziyaret edilebilir. Müfredata kesinlikle müzelerde değer aktarımı çalışmaları girmeli. Öğretmene matematiğin içinde yer ver diye bir inisiyatif verilmemelidir. Müfredatta şu değer ve konular kapsamında şuraya gideceksin, orada şunları yapabilirsin diye doğrudan bilgi verilmeli bence.*” diyerek görüşünü belirtmiştir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Sınıf öğretmenlerinin müzelerin değer aktarmadaki rolüne ilişkin görüşlerinin incelenmesini amaçlayan bu çalışmada, 20 sınıf öğretmeni ile yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Yapılan bu görüşmelerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Yapılan analiz sonucunda elde edilen bulgulara göre 5 ana temaya ulaşılmıştır. Ulaşılan temalar: Müzelerin Kazandırdığı Değerler, Müzelerin Değer Kazandırmasında Etkili Olan Faktörler, Müzelerde Değer Aktarımının Uygulanması, Değer Aktarımında Yaşanan Güçlükler ve Müzelerin Değer Aktarımına İlişkin Öneriler olarak belirlenmiştir.

Sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre müzelerin: estetik, kültürel mirasa duyarlılık, yardımseverlik, bilimsellik, Türk büyüklerine saygı ve vatanseverlik değerlerinin kazandırılmasında ve desteklenmesinde önemli rol oynadığı ortaya çıkmıştır. Filiz’de (2010) yapmış olduğu tez çalışmasında öğrencilerin müzelerde gerçek nesnelere çalışmalar yürütmesinin ve bu şekilde tarihsel bilginin yapılandırılmasında etkin bir rol oynamalarının öğrencilerde ‘vatanseverlik’ ve ‘kültürel mirasa duyarlılık’ bilinci içerisinde değerlerinin gelişmesine katkı sağladığını belirtmiştir. Bu kapsamda da müzelerde yapılan çalışmaların öğrencilerin kendi değerlerinin farkına varmasına katkı sağladığını belirtmiştir. Coşkun Keskin ve Kaplan’ın (2012) yapmış olduğu araştırma sonucunda öğrencilerin oyuncak müzesi sırasında ve sonrasında ‘barış’ ve ‘emeğe saygı’ gibi değerleri sergileyebileceği sonucuna ulaşmıştır. Demirci (2009) yapmış olduğu çalışmasının sonucunda da sınıf öğretmenlerinin müze gezilerinde öğrencilerin ‘vatanseverlik’ değerini kazandıracağına ilişkin görüşe sahip olduklarına ulaşılmıştır. Uçar’a (2014) göre müzelerin en önemli eğitsel işlevlerinden biri de bireylere ‘estetik’ bir kimlik kazandırmasıdır. Akyürek’in (2011) yapmış olduğu çalışmada da görsel sanatlar dersinde tarih ve kültür bilinci öğrenme alanının müzede işlenmesinin derse katkısına ilişkin sonuçlara bakılmış, eserlerin çocukların hayal dünyalarını geliştirdiği ve çalışmalarını etkilediği, çocukların sanatsal yeteneklerini çıkarmalarına yardımcı olduğu ve çocuklara ‘estetik’ açısından farklı bir bakış açısı kazandırdığı ortaya çıkmıştır. Bal İncebacak (2015) müzede yaratıcı drama yöntemiyle yapmış olduğu çalışması sonucunda öğrencilerin müzelerin eski eşyaların sergilendiği yerler olmaktan çok bir şehrin bir topluluğun kültürünü, değerlerini yansıttığını ve şehirler ve o şehirlerde yaşayanlar için heykel ve imgelemlerin çok önemli olduğunu sadece bir taş parçası ya da beton yığını gibi olmadıklarının farkına vardıkları sonucuna ulaşmıştır. Türkan ve Gündoğdu (2015) yapmış oldukları çalışmalarında da velilerin, müzelerin öğrencilerde bilime olan merakı artırdığını belirttikleri sonucuna ulaşmışlardır. Literatürde yapılan çeşitli araştırmalarda da müzelerin değer kazandırdığına ilişkin

sonuçlar elde ettikleri görülmüştür. Bu çalışma sonucunda da müzelerin değer kazandırdığına ilişkin bulgular elde edilmiştir. Sınıf öğretmenleri bu değerlerin kazandırılmasında müze içerisindeki eserlerin tarihi ve mimari yapısının, güzellik ve beğeni duygusunu desteklemesinin, eserlerin somut olarak görülüp incelenmesinin ve eserler hakkında ilginç ve önemli bilgiler edinmelerinin ve müze içerisinde yapılan etkinliklerin etkili olduğunu belirtmişlerdir.

Sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre müzelerin değer aktarmasında etkili olan beş faktör olduğu ortaya çıkmıştır. Bu faktörler müzenin türü, etkinlik çeşidi, öğretmen, öğrenci ve aile olarak belirlenmiştir.

Müzenin hangi dönemi yansıttığı, konusunun ne olduğu ve bu kapsamda içeriğinde yer alan eserler, müzenin türünün değer aktarmada etkili olduğunu ortaya çıkarmıştır. Sınıf öğretmenleri görüşlerinde bilim müzelerinde bilimsellik değerinin baskın olduğunu belirtirken, arkeoloji müzelerinde estetik değerinde yoğunlaştığını belirtmişlerdir. Yücel (1999: 89) yapmış olduğu çalışmada Almanya'daki müzelerin hemen hepsinde özel dersaneler ve atölyeler bulunduğunu ve bu atölyelerde anaokulu çocuklarına gerçeğe yakın arkeolojik objeler verildiğini belirterek, onlardan kil ya da hamurla aynısını yapması istendiğini belirtmiştir. Böylece öğretmenin kontrolü altındaki anaokulu öğrencileri arkeoloji ve sanat tarihi ile çok küçük yaşta tanışmakta olduklarını belirtmiştir (Akt: Keleş; 2003: 9). Buradaki örnekte de belirtildiği gibi arkeoloji müzelerinde öğrencilerden arkeolojik objelerin aynısının yapılması istenerek, onların estetik değerine dikkat etmesinin önemsendiğine varılabilir. Bu durum farklı müzeler de yapılan bu tür etkinlikler için düşünüldüğünde ise farklı değerlere yöneltebileceği belirtebiliriz.

Müzelerde yapılan etkinliklerin de değer aktarmada etkili olduğu ortaya çıkmıştır. Müzelerde sadece düz anlatımların yapılmasının öğrencilerin sıkılmasına ve dikkat dağınıklığına yol açarken, görsel unsurlar kullanılmasının, drama, soru cevap gibi öğrencilerin aktif olduğu etkinlikler yapılmasının, öğretimlerin oyunlaştırılmasının değer kazandırmada daha etkili olduğunu sınıf öğretmenlerinin görüşlerinden ortaya çıkmıştır. Çakır İlhan vd. (2009) tarafından yılında hazırlanan çocuk müze eğitimi program kitapçıklarında; müzede gerçekleştirilebilecek etkinliklerde kullanılacak uygun yöntem ve teknikler üzerinde örnekler sunulmuş ve drama çalışmaları ile oyun etkinliklerinin bu yöntem ve teknikler arasında büyük bir role sahip olduğu vurgulanmıştır (Akt:Akman, Özen Altınkaynak, Ertürk Kara ve Can Gül, 2015) . Arıkan'ın (2001) çalışmasının sonucuna göre müzede görsel unsurların ve ses unsurlarının, bilgiyi ve hedeflenen davranışları öğrenciye daha çabuk ve kolay verdiği belirlenmiştir. Sınıf öğretmenlerinin görüşleri ve literatürdeki sonuçlar ışığında düşünüldüğünde müzelerde öğrencilerin aktif bir şekilde öğrenebileceği ortamlar oluşturulması, bu kapsamda çeşitli faaliyetlerle öğrenciler deneyimler edinmesinin öğrencilere bilişsel bilgileri kazandırmada etkili olduğu kadar duyuşsal kazanımlarımız olan değerlerin kazandırılmasında da etkili olduğu belirtilebilir.

Müze eğitiminin en başından en sonuna kadar öğretmenin değer eğitiminde etkili bir faktör olduğu ortaya çıkmıştır. Sınıf öğretmenlerine göre; öğretmenin ilgisinin, süreci planlı bir şekilde sürdürmesinin ve ziyaret edilen müze hakkında bilgi edinip süreçte bu bilgiyi kullanmasının değer kazandırmada etkili olduğu ortaya çıkmıştır. Önder, Abacı ve Kamaraj'da (2009: 106) ifade ettiği gibi, öğretmenler önceden eğitimlerinde yararlanacakları müzeyi belirlemeli ve görmeli ardından kendi sınıflarının düzeyine göre eğitim programı oluşturmalı ve öğrencileri müze ziyaretine hazırlayıcı etkinliklere yer vermelidirler. Egüz (2011)'ünde yapmış olduğu çalışmada öğretmenin müze eğitiminde önemli bir rol oynadığı belirtilmiştir.

Müzelerde değer kazandırmada öğrencinin de önemli bir faktör olduğuna ulaşılmıştır. Öğrencinin önceden gidilecek müze ve içeriği hakkında bilgi sahibi olması, müze gezisi ve uygulamalara yönelik ilgi ve isteğinin artırılması ayrıca öğrencinin yaşının müzedeki mesajları algılayabilecek düzeyde olması öğrencilerin müzelerde aktarılmaya çalışılan bilgi ve değerleri daha iyi bir şekilde kazanmalarını sağlayacağı ortaya çıkmıştır. Eğitim ve öğretimin önemli unsurları arasında yaş ve hazırbulunuşluk düzeyinin bulunduğunu belirtmek yanlış olmayacaktır. Bireyin yaşı ve buna bağlı olarak olgunlaşma düzeyi onun eğitimi üzerinde önemli bir husustur. Bunlara bağlı olarak öğrencinin hazırbulunuşluk düzeyi öğrenme için önemli bir faktördür. Taşar'a (2011: 25) göre hazırbulunuşluk bireyin hem öğrenme isteğini hem de bir işi fiziksel ve zihinsel olarak yapabileceği

yeteneğini ifade eder. Bir öğrencinin eğitim öğretim faaliyetlerinden edinmesi gereken kazanımlara ulaşabilmesi için gerekli olgunluğa ve hazırbulunuşluğa ulaşması gerekmektedir. Bu kapsamda düşünüldüğünde müzelerde eğitim verilmesinde öğrencilerin özellikleri önemli bir rol oynadığı belirtilebilir.

Müzelerde değer kazandırmada etkili olan başka bir faktöründe aile olduğu ortaya çıkmıştır. Sınıf öğretmenleri ailenin maddi durumunun, eğitim düzeyinin, müze eğitimi ve gezileri konusunda ilgili olmasının ve bu tür faaliyetlere teşvik etmesinin müzelerde değer kazandırmasında etkili olduğunu belirtmişlerdir. Sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre ailenin sosyo-ekonomik durumunun iyi olması ve eğitim düzeyinin yükselmesi ayrıca müze gezilerine ilgili olması öğrencilerin müze gezilerine katılmasını olumlu yönde etkilemektedir. Başçı (2012) ve Yiğittir (2009) yapmış oldukları araştırmalarda da değer eğitiminde karşılaşılan sorunların başında aileden kaynaklı sorunlar olduğuna ulaşılmıştır.

Sınıf öğretmenlerinin müzelerde değer aktarmak amacıyla yapmış oldukları etkinlikleri zaman açısından planladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre öğretmenler gezi öncesinde, sırasında ve sonrasında etkinlikler yapmaktadırlar. Milli Eğitim Bakanlığı sosyal bilgiler öğretim programı içerisinde yayınlamış olduğu müze ile eğitim programında öğretmenlerin müze gezisi öncesinde, sırasında ve sonrasında yapması gerekenlere ve öğrencilere yaptırabileceği etkinliklere yönelik önerilerde bulunulmuştur (MEB, 2008). Sınıf öğretmenlerinin yapmış olduğu zaman planlaması ile bakanlığın yapmış olduğu planlamanın aynı doğrultuda olduğunu belirtebiliriz. Ayrıca öğretmenlerin bu şekilde bir zaman planlaması yapmalarının öğretimin hedeflerine ulaşılması açısından da olumlu bir gelişme olarak değerlendirilebilir.

Sınıf öğretmenleri müzelerde değer kazandırmak amacıyla öncelikle öğrencilerin ilgisini çekmeye çalıştığına ulaşılmıştır. İlgi çekmek amacıyla da merak uyandırıcı etkinlikler, ilginç anı veya sorular sorduklarına ya da görsel materyallerden yaralandıklarına ulaşılmıştır. Egüz (2011) yapmış olduğu çalışmada da öğretmenlerin müze ziyaret öncesi öğrencilere bilgi verdikleri, bu bilgilerin daha çok müzedeki eserlere ilişkin, onlarda merak uyandırıcı, müzeye gittiklerinde onları soru sormaya yönlendirici bilgiler olduğu belirlenmiştir.

Sınıf öğretmenlerinin müzelerde değer kazandırmak amacıyla yaptıkları etkinliklerde çeşitli yöntem ve teknikler kullandıkları ortaya çıkmıştır. Egüz'de (2011) de yapmış olduğu çalışmada öğretmenlerin öğrencilere müze ziyaretleri sırasında farklı yöntem ve teknikler uyguladıklarını belirtmişlerdir.

Sınıf öğretmenleri müzelerde değer kazandırmak amacıyla etkinlikler yaptıktan sonra değerlendirme çalışmaları yaptıkları tespit edilmiştir. Sınıf öğretmenlerinin değerlendirme çalışmaları olarak öğrencilerden ne anladıklarını, neler görüp hissettiklerini yazmalarını, resmini çizmelerini istediklerini ve bu materyaller üzerinden müze de yapmış oldukları eğitim faaliyetlerini değerlendirdikleri sonuçlarına ulaşılmıştır. Selanik Ay ve Kurtdere Fidan (2014) öğretmen adayları üzerinde yapmış olduğu çalışmalarına göre müze gezilerinin değerlendirme aşamasında yapılması gerekenlere ilişkin olarak öğrencilerin görüş ve gözlemleri sözlü olarak ya da yazılı olarak alınabileceğini; tarihi nesnelere ilişkin görüş ve gözlemleri resimlerini çizmeleri istenebileceğine; müzede yer alan tarihi nesnelere ilişkin bulmacalar hazırlanarak uygulanabileceğini; tarihi nesnelere ve kişilerle ilgili drama çalışmaları yaptırabileceğini belirtmişlerdir. Ayrıca yapılan bir öğretim etkinliğinin değerlendirilmesi o etkinliğin doğal bir sonucudur. Bu kapsamda da öğretmenlerin yapılan müze etkinliklerini değerlendirme yaparak sonlandırması eğitsel hedeflere ulaşılması açısından olumlu bir gelişmedir.

Sınıf öğretmenlerinin müzelerde değer aktarmada öğrenci açısından güçlükler yaşadığı sonucuna ulaşılmıştır. Sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre, öğrencilerin müzelerdeki eserlere dokunma isteği, öğrencinin olgunlaşma düzeyi açısından öğrencinin yaşı, öğrencinin eserlere veya müzeye karşı ilgisiz kalması ve öğrencinin dikkatinin dağılması müzelerde değer kazandırma konusunda yaşanan güçlüklerdendir. "Dokunulabilir Müzecilik" modern müzeciliğin günümüzdeki önemli yaklaşımlarından biridir. Bu konuda "Philadelphia Lütfen Dokun" müzesi çok önemli bir örneği oluşturmaktadır. Bu müze çocuklar için sergiler düzenleyerek kentin varoşlarındaki gruplara ulaşmış, seyyar sandıklarla taşınan müze kopyalarıyla oyun oynarken çocukları ve aileleri eğitip

bilgilendirmiştir (American Association of Museums in the Life of a City : 1995 , Atasoy, 1998, 38. Akt: Keleş, 2003: 7). Günümüzde dokunulabilir müzecilik gibi bir modern müzecilik anlayışının olduğu halde yapılan araştırmada öğrencilerin eserlere dokunma isteğinin müzelerde bir sorun oluşturması müzelerimizin çağın anlayışına ulaşamadığının bir göstergesi olarak düşünülebilir.

Müzelerde aktif öğrenmeyi destekleyici etkinliklerin yapılmaması öğrencilerin müzelere karşı ilgisini ve müzedeki dikkatini düşürmektedir. Kaya Kolçak (2010) yapmış olduğu araştırma sonucunda da müze yetkililerinin müzeyi hem bilgi hem de eğlence ortamına dönüştürmedikleri için öğrencilerin müze içerisinde gezerken zorlandıklarını belirtmiştir. Günümüzde yapılandırmacı eğitim yaklaşımı benimsenmiş ve okullarımızda bu doğrultuda öğretimler yapılmaya çalışılmaktadır. Öğrencilerin okullarda aktif öğretim yöntemleriyle derslerini takip ederken, müzelerde düz anlatım vb. gibi öğrencilerin pasif durumda olduğu yöntem ve tekniklerin kullanılmasının öğrencilerin ilgi ve dikkatini düşüreceği manidar bir sonuçtur.

Sınıf öğretmenlerinin müzelerde değer aktarmasında maddi durumların güçlük yaşattığı sonucuna ulaşılmıştır. Sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre öğrencinin ekonomik durumunun iyi olmaması öğrencileri bazı müzelere gitmesinin önünde bir engel oluşturmaktadır. Güleç ve Alkış (2003) yapmış oldukları çalışmalarında da maddi imkânsızlıkların ve gidiş dönüş imkânlarının kısıtlı olmasının müzelerle gezi düzenleme faaliyetlerini etkilediğini ve bu nedenle düzensiz aralıklarla geziler düzenlenebildiğini belirlemişlerdir (Akt: Bozdoğan, 2007).

Sınıf öğretmenlerinin müzelerde değer aktarmasında müzelerin imkânlarından kaynaklı güçlükler yaşadıkları ortaya çıkmıştır. Sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre müzelerde uzman personel eksikliği, müzelerin yeterince tanıtılmaması ve müzelerin reklamının yeterince yapılmamasından kaynaklanan güçlükler yaşadıkları ortaya çıkmıştır. Aktekin'e (2008) göre de müzelerin uzman, bütçe ve kaynak eksikliği giderilmesi gerekmektedir. Selanik Ay ve Kurtdeğide Fidan (2014) yapmış oldukları çalışmalarında da öğretmen adaylarının çoğunun müzelerin eğitsel açıdan yeterliliğine ilişkin olarak müzelerin çok zengin olduğunu ancak eğitsel açıdan yeterince yararlanılmadığını ve öğrencilerin seviyesine uygun biçimde bilgi veren müze yetkililerinin olmadığını ifade etmektedirler. Ayrıca okul-müze koordinasyonunun sağlanmasında eksiklikler olduğunu ifade etmişlerdir. Bu kapsamda da müzelerin kendilerini tanıtmaları, eğitim etkinlikleri ve seminerler düzenlemesi gerektiği belirtilmiştir. Müzelerin tanıtıcı broşürler, levhalar bastırarak reklamlarını yapmaları gerektiği belirtilerek modern müzeciliğe bir an önce geçilmesi gerektiği üzerinde durulmuştur.

Sınıf öğretmenlerinin müzelerin değer aktarımına daha etkin kullanılabilmesi için etkinliklere, müzelerle ve öğretim programlarına yönelik önerilerde bulduklarına ulaşılmıştır.

Sınıf öğretmenlerinin etkinliklere yönelik önerilerine göre müzelerde öğrencilerin aktif olacağı, yaparak yaşayarak deneyimler edinebileceği etkinlikler yapılmaz. Paykoç ve Baykal'ında (2000) belirttiği gibi eğitimde aktif öğrenme tarzlarına yer verilen, nesnelere bireylerin yaşantıları arasında bağlantı kurulan, deney-uygulama yapılan, tahminlerde bulunulan ve sonuçlar çıkarma olanağı verilen yaşantılara öncelik verilmelidir. Yazıcıoğlu'nun (2010) yapmış olduğu çalışmada öğrenciler müze gezileri sırasında drama yapılmasını, kısa filmler izletilmesini, hikâyeler anlatılmasını ve o dönemi canlandıracak şekilde kıyafetler giyilmesini ve tarihi oyunlar sergilenmesini dile getirmişlerdir. Günümüzde eğitim ve öğretimin odağını öğrenci oluşturmaktadır. Eğitim ve öğretimde öğrenci merkezli etkinlikler yapılması yapılandırmacı yaklaşımın da bir gereğidir. Bu kapsamda bir eğitim ortamı olan müzelerde de öğrencilerin aktif bir şekilde öğrenebileceği yöntem ve teknikler kullanılmalıdır. Bu doğrultuda planlanan etkinlikler sayesinde müzelerdeki hedeflere daha kolay ulaşılabileceği söylenebilir.

Sınıf öğretmenlerinin müzelerle yönelik önerilerine göre müzelerde uzman personel sayısının artırılması gerektiği, müzelerin rehberlik faaliyetlerinin iyileştirilmesi, müzelerle ulaşım konusunda sıkıntı yaşayıp ulaşamayan okullar için müzelerin gezici müze tarzında bir müze tasarlayarak ulaşamayan okullara ulaşmaya çalışmaları önerilmiştir. Eraslan'a (1998, 33) göre günümüz modern müzeciliğinde müzeler çağın modern iletişim teknolojileriyle özel sergilerini ve tanıtımlarını ziyaretçilerine sunmaktadırlar. Modern müzecilikte ziyaretçisini bekleyen ya da çeken müze değil sahip olduğu eserleri iletişim teknikleriyle sunan, insanların ayağına götüren mobil müzecilik

anlayışına doğru yönelinmektedir. Modern müzecilikte müzeler etkinliklerini toplumun değişik kesimlerini dikkate alarak yapmaktadırlar. Sürekli sergilerin yanı sıra geçici sergiler, rehberli geziler, dia – film gösterileri, söyleşiler, seminerler ve atölye eğitimleri, modern müze etkinliklerinin başında gelmektedir. Böylece müze içerisinde eğitim gerçekleşirken, diğer yandan müzeye gelmeyi aklının ucundan bile geçirmeyen halk kesiminin ayağına bu tür etkinliklerle gidilmektedir. Bu da “mobil müze” anlayışının bir sonucudur (Akt: Keleş, 2003, 7). Sınıf öğretmenlerinin belirttikleri gezici müze uygulamalarının modern müzeciliğin bir gerekliliği olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Ayrıca yapılan farklı tür etkinliklerin hem toplumun tüm kesimlerine hitap edeceği gibi hem de daha kalıcı öğrenmeler sağlayacağı belirtilebilir.

Sınıf öğretmenlerinin öğretim programına yönelik önerilerine göre öğretim programlarında değerlere yönelik müze önerileri ve bu müzelerde yapılacak etkinlik örneklerine yer verilebileceği, ayrıca öğretim programlarında hangi müzelere kesinlikle gidilmesi gerektiği hususunda direktifler bulunması gerektiği ve bu şekilde tüm öğrencilerin önemli müzelerimize ulaşabileceğine yönelik önerilerde buldukları görülmüştür. Okan (2015) yapmış olduğu çalışmada da okullarla yapılacak olan etkin iletişimin ve hatta müze faaliyetlerinin ders programlarında zorunlu hale getirilmesinin müzeye ulaşılabilirliği arttırabileceğini belirtmiştir.

Tüm bu sonuçlar doğrultusunda sınıf öğretmenlerine, müzelere ve araştırmacılara şu önerilerde bulunulabilir:

- Sınıf öğretmenleri müze eğitimi yapmadan önce etkinlik yapılacak müze hakkında geniş çaplı araştırmalar yaparak müzelerdeki eserlerin kazandırabileceği değerlerin farkında olmalıdırlar. Süreç içerisinde de bunun bilincinde olarak öğrencilerin aktif olacağı etkinlikler düzenlemelidirler.
- Müze de yapılacak olan etkinlikler planlanırken öğrencilerin ilgi, yaş ve dikkatleri göz önünde tutularak onların müzede aktif bir şekilde eğlenerek öğrenebileceği etkinliklere yer verilmelidir.
- Müzelerde uzman personel ihtiyacının giderilmesi ve müzelerin modern müzecilik doğrultusunda toplumun tüm kesimlerine ulaşacak etkinliklere yer vermesi gerekmektedir.
- Öğretmen, öğrenci ve veli katılımı ile müze ziyaretleri yapılarak sonrasında odak grup görüşmeleri yapılabilir.

Kaynakça

- Arıkan, A. (2001). *Yedi on iki yaş arası çocuklara çizgi film yöntemi ile müze eğitiminin verilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Akman, B., Özen Altınkaynak, Ş., Ertürk Kara, H. G. ve Can Gül, Ş. (2015). Okul öncesi öğretmenlerinin müze eğitimine ilişkin görüşleri. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28 (1), 97-115.
- Aktekin, S. (2008). Müze uzmanlarının okulların eğitim amaçlı müze ziyaretlerine ilişkin görüşleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9 (2), 103-111.
- Akyürek, T. (2011). *İlköğretim 1. kademe görsel sanatlar dersinde müze eğitiminin tarih ve kültür bilinci oluşturulmasındaki önemi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Bacanlı, H. (2006). *Duyuşsal davranış eğitimi* (3. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Bal İncebacak, B. (2015). Müzede drama: Heykel ve imgelem kavramı. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4 (2), 306-318.
- Başcı, Z. (2012). *Beşinci sınıf sosyal bilgiler dersinde değerler eğitiminin öğretmen görüşlerine göre incelenmesi (Erzurum örneği)*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Bozdoğan, A. E. (2007). *Bilim ve teknoloji müzelerinin fen öğretimindeki yeri ve önemi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Coşkun Keskin, S. ve Kaplan, E. (2012). Sosyal bilgiler ve tarih eğitiminde okul dışı öğrenme ortamı olarak oyuncak müzeleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11 (41), 95-115.
- Demirci, M. T. (2009). *Kültürel öğelerin öğretiminde müze gezilerinin önemi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

- Egüz, Ş. (2011). *İlköğretim sosyal bilgiler dersinde müze ile eğitimin öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi: Samsun ili örneği*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun.
- Filiz, N. (2010). *Sosyal bilgiler öğretiminde müze kullanımı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Karadeniz, C. ve Çıldır, Z. (2014). *İngiltere’de müze eğitimi “Londra’dan izlenimler”*. Ankara: Kalem Kitap Yayınları.
- Kaya Kolçak, S. (2010). *İlköğretim görsel sanatlar eğitimi dersindeki müze etkinliklerine yönelik, öğrenci, öğretmen ve müze yetkililerinin görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Keleş, V. (2003). Modern müzecilik ve Türk müzeciliği. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(1-2), 1-17.
- Keskin, Y. (2015). Değerler eğitimi. D. Dilek (Ed.). *Sosyal bilgiler öğretimi içinde* (311-332). Ankara: Pegem Akademi.
- MEB. (2008). İlköğretim 1-8. sınıflar Türkçe, Matematik, Sosyal Bilgiler, Hayat Bilgisi ile Fen ve Teknoloji Dersi Öğretim Programlarında müze ile eğitim. Ankara: Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded Sourcebook*. (2nd ed). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Okan, B. (2015). Günümüzde müzecilik anlayışı. *Anadolu Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 5 (2), 187-198.
- Önder, A., Abacı, O. Ve Kamaraj, I. (2009). Müzelerin eğitim amaçlı kullanımı projesi: İstanbul Arkeoloji Müzesi’ndeki Marmara örnekleme. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(25), 103-117.
- Paykoç F. ve Baykal, S. (2000). *Müze pedagojisi: Kültür, iletişim ve aktif öğrenme ortamı olarak müzelerin etkinliğine ilişkin bir çalışma*. İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı.
- Selanik Ay, T. ve Kurtdede Fidan, N. (2014). Öğretmen adaylarının Sosyal Bilgiler dersinde müzelerden yararlanmaya ilişkin görüşleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 13 (48), 69-89.
- Şimşek, A. ve Kaymakçı, S. (2015). Okul dışı sosyal bilgiler öğretiminin amacı ve kapsamı. A. Şimşek ve S. Kaymakçı, (Ed.). *Okul dışı sosyal bilgiler öğretimi içinde* (1-14). Ankara: Pegem Akademi.
- Taşar, H. H. (2011). Öğrenme-öğretme kuramları ve programlı öğretim. H. Şahin (Ed.), *Öğretim teknolojisi ve materyal tasarımı içinde*. İstanbul: Lisans Yayıncılık.
- Türkan, D. ve Gündoğdu, K. (2015, Nisan). Öğrenci, öğretmen ve müze çalışanı görüşleri doğrultusunda çocuk müzesi kazanımlarının gerçekleşme düzeyleri: Ankara Çocuk Müzesi örneği. *Sözlü Bildiri, Eğitimde Gelecek Arayışları Düünden Bugüne Türkiye’de Beceri, Ahlak ve Değerler Eğitimi Sempozyumu*, Bartın, 503-530.
- Uçar, A. (2014). Sanat eğitiminde müzelerin eğitimsel rolleri ve işlevleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14 (1), 107-117.
- Yazıcıoğlu, M. (2010). *Sosyal Bilgiler öğretiminde İstanbul’daki bazı tarihi mekânların kullanımı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (9. baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yiğittir, S. (2009). *İlköğretim Sosyal Bilgiler dersi 4. ve 5. sınıf değerlerinin kazanılma düzeyi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yücel, E. (1999). *Türkiye’de müzecilik*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.